

LBRIS

We know
books

Petre Munteanu

De pe timpul lui Pazvante

LETRAS
Promovăm autorii români

Martie, 1794

La Vidin, garnizoana bombăne pentru că de patru ani nu a mai primit soldele stabilite de fostul sultan. Acolo *ayan*¹ este Pazvantoglu², om tânăr, iubit de localnici și de ieniceri. Nu demult, Poarta i-a trimis iertarea, dar el este neîncrezător și are tot timpul alături numeroși oameni înarmați.

Iunie, 1794

Principele Valahiei Al. Moruzi a primit poruncă să construiască la Dunăre cinci ambarcațiuni cu tunuri.

Septembrie, 1794

Doi înalți oficiali de la Țarigrad, veniți cu 60 de oameni la Orșova pentru a-i pedepsi pe capii rebelilor, au reușit cu greu să scape, fugind în Valahia. Pazvantoglu a trimis 160 de oameni în ajutorul rebelilor.

300 de turci au trecut de la Rahova în Mica Valahie și au luat de la Mănăstirea Sadova 80 de căruțe cu produse, la preț de nimic.

Din cauza turcilor și a lipsei de hrană au plecat mulți oameni de la Cerneți.

¹ Liderul local, mai marele comunității.

² În arhive: Basbanoglu, Pasvanoglu, Pazvandoglu, Pasban sau Pasbant.

Februarie, 1795

Una dintre cele șase șalupe canoniere aflate în construcție la Galați a fost dată la apă. Din cele cinci șalupe care se construiesc la Brăila, două sunt terminate. Nava cea mare pe care defunctul Luman-bey³ o începuse la Izmail a fost încredințată Principelui Moldovei pentru a fi transformată în fregată.

L. Kiriko, numit viceconsul al Rusiei la București.

Mai, 1795

Peste Dunăre, războinicii rebeli, numiți *kırjalii*, pradă și dau foc acolo unde nu li se dau banii ceruți. 200 de războinici au trecut Dunărea lângă Ibraila și au prădat câteva sate. Principele Valahiei Al. Moruzi a trimis oamenii lui (*beşlii*⁴, *tufekcii*⁵ și arnăuți) la Galați.

În Moldova, Pr. M. Șuțu, înlocuit cu Al. Callimachi.

La Oltenița se lucrează intens la șalupele-canoniere, la Ibraila sunt scoase la vânzare două nave terminate.

Septembrie, 1795

Din ultimele vești din Rumelia, vestitul rebel Pazvantoglu, acum mult mai redutabil în fața Porții, s-a întărit în cetatea Vidinului alături de 60.000 de adepți, cu toții răzvrățiți; au provizii și muniții pentru doi ani.

Patru pașale au primit ordin de la Poartă să plece contra lor și să-i înfrângă. (Gürcü) Ghiurgiu Osman-pașa de la Nikopol a pornit contra Feth-ul-islam (Kladovo). Pr. Moruzi și-a trimis un om al său

³ Fortificatorul Izmailului.

⁴ Oșteni turci rezidenți în Principate pentru menținerea ordinii.

⁵ Soldat din garda Palatului domnesc.

la el, cu ocazia înaintării trupelor lui pe pământul Valahiei, în marș în sus pe Dunăre. ...

Mahmud-pașa-arnaut, venit din Bosnia, a venit să-l viziteze pe Pr. Moruzi, vechiul său amic, după care s-a întors la Calafat. Trimis în sprijin hatmanul Caragea cu 300 de oameni. Din porunca Porții, *Baş-beşli-aga*, *Tufekci-başa* și alți ofițeri ai Principelui pleacă cu 1.500 *beşlii* și arnăuți pentru a acoperi provincia de incursiunile rebelilor. Încă un pașă urmează să vină la Craiova... *Ayanii* de la Târnovo și Sistov au trimis și ei trupe, iar oștile adunate în solda Porții formează acum un Corp de 80.000 de oameni contra Vidinului.

La porunca Porții, Pr. Moruzi a trimis știre în județe pentru recrutarea de oșteni, cu soldă 12 piaștri pe lună, pentru a lupta la sud de Dunăre.

Octombrie, 1795

Ultimele înfrângeri importante suferite de trupele otomane la Vidin și venirea anotimpului rece l-au convins pe Valiul Rumeliei (Haci Abdullah-pașa) să se retragă cu trupele pentru iernat la Craiova...

Pr. Moruzi a mers acolo să discute cu boierii și să caute cum să se împace cu rebeliunea, care amenință întreaga Valahie, în caz că vor fi considerați inamici. Îl va trimite la Vidin pe negustorul Turnavitu, vechi prieten al său, să se înțeleagă cu rebelii, și promite că va scăpa provincia de amenințarea unor incursiuni.

Trupele otomane ocupă Calafat și încep să intre în Valahia.

Noiembrie, 1795

Alte lupte la Vidin, ridicarea taberei Valiului Rumeliei, daruri trimise de Pr. Moruzi lui Pazvantoglu pentru împăcarea cu rebeliunea.

Valahia nu poate hrăni trupele otomane, care luptă la Vidin.

Cererea de demisie a Pr. Al. Moruzi în favoarea fratelui său, din cauza marilor dificultăți ale Principatului, respinsă.

Tulburările din sudul Dunării – rebeliunea lui Aslan-oglu în Deliorman, a lui Pazvantoglu la Vidin și a bosniacilor la Belgrad – au adus noi angarale asupra Principatelor, îndeosebi asupra Valahiei. Pentru apărarea Micii Valahii s-a organizat un cordon de 1.500 arnăuți și *beşlii*, în afară de trupele otomane aflate în zona Craiovei (Mahmud-pașa), pentru a căror întreținere țara plătește 16.000 de piaștri pe lună.

Pazvantoglu, la rândul său, i-a cerut Principelui provizii și bani. *Boluk-başa* Tahir, cu 300 de oameni, apără zona la Cerneți.

Decembrie 1795

Greul Turnavitu s-a întors de la Vidin, unde a fost bine primit de prietenul său Pazvantoglu. Acesta i-a înmânat mai multe scrisori către Pr. Moruzi, cu rugămintea să intervină la Poartă pentru iertarea sa, promițând că se va îndrepta. Principele le-a trimis pe toate la Poartă.

Trupele otomane contra rebelilor: la Segarcea Mahmud-pașa cu 1.000 de oameni, la Ciuperceni Sali-aga de la Hotin cu 300 de *delii*, la Calafat *Baş-beşli-aga* al Principelui cu 100 de oameni.

Peste Dunăre, Ghiurgiu Osman-pașa, cu 2.000 de oameni.

Abdi-pașa de la Silistra se zice că va veni la Craiova cu 4.000 de oameni.

Pazvantoglu întărește Ada-Kalesi, unde prevede să se refugieze. Prevede venirea de numeroase trupe contra Vidinului. Se bucură de sprijinul Corpului ienicerilor de la Țarigrad.

Pr. Al. Moruzi trebuie să întrețină trupele otomane aflate în Valahia, la fel și pe cele de la sud de Dunăre.

Ciumă la Silistra, Sistov, Craiova, Brăila.

Trupe otomane contra rebelilor, în Mica Valahie: Mahmud-paşa cu 300 de oameni la Segarcea, Karsli *Deli-başa* cu 200 de oameni şi *Baş-beşli-aga* cu 300 de oameni, în satele din jur.

Ghiurgiu Osman-paşa, ciocnire cu trupele lui Pazvantoglu.

Se zvoneşte că Înalta Poartă ar fi acordat graţiarea rebelilor de la Vidin.

Februarie-martie, 1796

Noul Rumeli-valisi, Mehmed Hakki-paşa, vine la Adrianopol, pentru a aduna o nouă armată, se zice de 50.000 de oameni, pentru lupta contra *dagliilor* rebeli. Daruri trimise de Pr. Al. Moruzi pentru Rumeli-valisi şi 300 de cai luaţi de la boieri şi mănăstiri.

Poarta primeşte informaţii de la domnii Valahiei şi Moldovei despre tot ce se petrece în Europa.

Proiectul unui pod peste Dunăre, la Isaccea sau la Tulcea.

Cereri de mult lemn pentru construcţiile de nave de la Izmail. Înspre Focşani, pădurile sunt deja tăiate aproape complet.

Desconcentrarea trupelor otomane din jurul Vidinului.

Iunie, 1796

Turcii de la Giurgiu au ocupat pământuri în Valahia.

Piraţii de la Ruşciuk au ucis patru pescari valahi.

Interdicţie pentru locuitorii Rumeliei să poarte arme. Tâlharii, nevoiţi să se mute către Dunăre. Incursiunile lor la Obileşti şi la Zimnicea.

Lemn de construcţie din Moldova pentru cetatea Kilia.

August, 1796

Mazilirea Pr. Al. Moruzi şi numirea lui Al. Ipsilanti în Valahia. La Galaţi se construieşte o fregată.

Septembrie 1796

Se spune că oştile lui Hakki-paşa şi Ali-paşa de Yanina au fost înfrânte de războinicii *kîrjalii*, iar la Şumla va veni *Kapudan-paşa* ⁶ Küçük Hüseyin pentru a restabili ordinea în Rumelia. Trupele lui Hakki-paşa au plecat aproape toate înapoi în Asia, iar acesta va ierna cu puţini oameni la Filippopol (Plovdiv).

Plata unei sume de bani pentru întreţinerea trupelor otomane de la Silistra.

Noiembrie, 1796

Vizitarea cetăţilor otomane Hotin, Bender, Izmai, de doi ofiţeri francezi.

Intrarea festivă a Pr. Al. Ipsilanti în Bucureşti.

Ianuarie-februarie, 1797

Pregătirea de materiale în jud. Ilfov, Vlaşca şi Teleorman pentru întărirea cetăţii Giurgiului.

Pazvantoglu şi-a impus *ayanul* lui la Târnovo.

Întâlnire Pazvantoglu cu *kîrjalii*. Zvonuri de război.

⁶ Mare demnitar al Porţii, comandantul Flotei otomane (Marele amiral).

Aprilie 1797

Consulul austriac, în vizită la Pazvantoglu, la Vidin, a fost bine primit. Pazvantoglu spune că va accepta rangul de *pașă cu trei tuiuri*, cu condiția să rămână el stăpân la Vidin. Acesta se bazează pe fidelitatea grecilor aflați în slujba sa și este foarte sever față de turci, din care a ucis pe mulți la Vidin, de asemenea și câțiva valahi la Calafat.

Pazvantoglu spune că a trimis alimente pentru trupele franceze din Bosnia.

Hasan-pașa Bosnia-valisi a fost numit la Hotin, iar Principele îl recunoaște ca protector și va merge să-l întâmpine cu daruri.

*Capuchehaia*⁷ Principelui a fugit de la Vidin, Craiova tremură de spaima exceselor lui Pazvantoglu.

Mai, 1797

Garnizoana Belgradului se pregătește să lupte cu Pazvantoglu. Pașa care este la Vidin ascultă de dispozițiile lui Pazvantoglu. Nikopol este apărat de Ghiurgiu Osman-pașa.

Iunie 1797

Pazvantoglu își construiește un palat la Vidin și pretinde de la Valahia mobilier, materiale și obiecte de lux. I-a trimis în dar lui Mustafa-pașa, noul Rumeli-valisi, un cal împodobit splendid în stil oriental.

Războinicii *kîrjalii* și *daglii*⁸ se tem de noul Rumeli-valisi.

⁷ Reprezentantul, agentul, trimisul Domnului.

⁸ *Kircali* (bandiți de câmpie – ?) și *Dagli*, *Daalii* (muntenii, preponderent albanezi și bosniaci).

Oștile otomane de lângă Nikopol au primit ordin să rămână pe loc. Fregata construită la Galați a fost dată la apă.

Septembrie 1797

Poruncă pentru Principele Valahiei să asigure cu produse și fân oștile otomane de la Nikopol.

Despre slăbiciunea și pasivitatea Pr. Al. Ipsilanti.

Octombrie 1797

Poarta l-a însărcinat pe Pr. Al. Ipsilanti să trateze cu Pazvantoglu, care are mulți susținători și la Țarigrad. Domnul l-a trimis la Vidin pe negustorul grec Dumitrachi Turnavitu, prieten comun al celor doi.

Noiembrie 1797

Pazvantoglu, mâniat că întârzie numirea sa ca *muhafiz*⁹ la Vidin, a trimis 14.000 de oameni să prade Nikopol. *Ayanul* Hagi-Haseky încearcă să fugă cu bunurile la București, dar este prins de pazvangii¹⁰.

Pazvangiile vin pe la Craiova la Kule (Turnu). Kara Mustafa, *seraskerul*¹¹ lui Pazvantoglu, vine cu 100 de oameni la București și îl somează pe Pr. Al. Ipsilanti să-i fie predate bunurile lui Hagi-Haseki, ascunse la Văcărești. Principele și Divanul nu au găsit ce să îi dea. A fost trimisă o scrisoare de lămurire la Vidin. Pr. Al. Ipsilanti raportează incidentul la Țarigrad.

⁹ Protector al cetății/comandant militar.

¹⁰ Trupele aflate în solda lui Pazvantoglu.

¹¹ Comandantul oștilor.

Rușciukul se pregătește de un război cu pazvangiții. Rumeli-valisi trimite trupe la Rușciuk.

Pazvantoglu îi ordonă lui Kara Mustafa să părăsească Valahia. Declarație de prietenie către Pr. Al. Ipsilanti.

Misiunea Serdarului Ianco la Vidin.

Oștile lui Pazvantoglu ar fi cam 20.000 de oameni. Plata soldelor îl costă 540 de pungi cu galbeni lunar. În afara tunurilor cetății Vidin, mai are 80-100 de tunuri, remarcabil pentru un rebel. La Dunăre are 10 nave cu câte 5-7 tunuri și 20-40 de vâslași. Oamenii buni sunt bine răsplătiți. Se spune că stăpânește și 900 de sate.

Intențiile lui Pazvantoglu – să ia Silistra și Ibraila.

Ghiurgiu Osman-pașa, Tirsinikli-oglu¹² și Satul-oglu se aliază pentru a rezista la Rușciuk în fața pazvangiților.

Medicul venețian al lui Pazvantoglu, refugiat la București, spune că acela este infectat cu scabie, se chinuie mult și nu mai are scăpare.

Întărirea și înarmarea cetăților turcești din Basarabia.

Decembrie 1797

Valahia, amenințată de invazia pazvangiților. Cetatea și locuitorii Giurgiuului s-au predat fără rezistență lui Kara Mustafa.

Kapudan-pașa Kuciuk Huseyin, numit *Serasker* al trupelor otomane din Rumelia, se pregătește să pornească contra lui Pazvantoglu.

Mazilirea Pr. Al. Ipsilanti, bătrân și bolnav, și numirea la domnie a lui Konstantin Hangerli-zade. Noul Principe este favoritul¹³ lui *Kapudan-pașa*, cel trimis de Poartă contra lui Pazvantoglu, deci situația este îngrijorătoare pentru Valahia. Pazvantoglu este acum ostil Porții.

¹² Puternic *ayan* de la sud de Dunăre, rival permanent al lui Pazvantoglu.

¹³ A fost pe funcția de *Dragoman* al Flotei.

Principele mazilit spune că, dacă Valahia va fi ocupată, el se va retrage peste graniță, la Focșani.

Fostul caimacam Caragea de la Craiova, reinstalat în funcție și sfătuit să caute relații amicale cu Pazvantoglu.

Contribuțiile bănești ale boierilor moldoveni pentru acoperirea datoriilor țării față de Poartă.

Tătarii basarabeni din împrejurimile Izmailului cer să treacă sub protecția lui Pazvantoglu. La fel și cei 4.000 de *zaporojeni*¹⁴ trimiși să apere Rușciukul.

Hasan-pașa cu trei tuiuri de la Bender¹⁵ a primit ordin să vină cu trupe la Silistra, pentru a lupta contra lui Pazvantoglu. Va trece prin Moldova.

Pazvangiții, în ofensivă spre est. Lupte în jurul Rușciukului.

De la Țarigrad, noul Principe îi scrie lui Turnavitu să meargă la Vidin și să îi dea asigurări lui Pazvantoglu că el și *Kapudan-pașa* se vor strădui să îi satisfacă dorințele.

Pazvantoglu publică un manifest contra Sultanului și a *Noului Sistem (Nizam-ı Cedid)*.

Fratele Principelui, Dumitrachi, fost ispravnic de Focșani¹⁶, și un alt frate, spătarul Hangerli, venit de la Țarigrad, pleacă la Vidin cu daruri bogate să negocieze cu Pazvantoglu un armistițiu de 30-40 de zile. Pentru călătoria lor periculoasă, au mers să se pregătească sufletește la biserica Sărindar.

Pazvantoglu transmite prin Turnavitu că va respecta drepturile supușilor ruși și austrieci. Turnavitu este fătis un adept al ideilor lui Pazvantoglu.

Provizii și daruri de la Divan pentru Ghiurgiu Osman-pașa, la Rușciuk.

¹⁴ *Cazaci zaporojeni* strămutați în teritoriile otomane.

¹⁵ Se pare Eli Iki Hasan-pașa.

¹⁶ A deținut mai multe demnități în Moldova.

Nazirul Ibrailei¹⁷ a primit rang de *kapigibași*¹⁸.

Raidurile lui Ghiaur Imam la Kavarna, Mangalia și Kara-Harman.

Speranțele Mavrocordaților să obțină tronul Moldovei.

Întrevedere Pr. Al. Callimachi cu Hasan-pașa de la Hotin.

Ianuarie 1798

Turnavitu aduce vești de la Vidin: Pazvantoglu îl acceptă pe Pr. Hangerli ca mediator în negocierile de împăcare cu Poarta și îi asigură venirea în Valahia. Tot ce a cucerit va păstra până ce Poarta îi va acorda rangul de pașă cu trei tuiuri și va institui reguli folositoare întregului popor. Este un opozant față de *Noul Sistem*. Trupele otomane vor trebui să se retragă. Pazvangiilor care atacă Rușciukul vor fi mai reținuți.

Venirea Pr. C. Hangerli la București, fără ceremonie. În țară, mari nemulțumiri față de taxele tot mai mari și de lăcomia noilor dregători. Taxele stabilite de Pr. Hangerli pentru boieri și mănăstiri.

Continuă trimiterea de provizii și furaje la Giurgiu, Rușciuk și Silistra.

Valahia este foarte împovărată de obligațiuni.

Arendarea ocnelor din Valahia lui Turnavitu, pentru atragerea lui de partea Principelui și îndepărtarea de Pazvantoglu. Mai târziu, Pr. Hangerli se răzgândește, în favoarea vechilor arendatori.

Paharnicul Hagi-Moscu, în numele Pr. Hangerli, cere prin agenția de la București ca Austria să trimită trupe pentru apărarea Valahiei.

¹⁷ Aziz Ahmet *Nazir Ibrail*, lider loial Porții, de asemenea lider militar, mai târziu Mare Vizir. Brăila fiind punctul principal de plecare al produselor din Moldova și Basarabia către Constantinopol, *Nazirul* (intendent, administrator) răspundea de trimiterea lor. Lider de facto al cetății și *raialei*, a deținut funcția 12 ani.

¹⁸ *Kapicibași* – demnitate inferioară celei de pașă.

Poarta a trimis la Rușciuk încă 2.600 de *zaporojeni* pedestri și 600 de spahii. Pazvangiilor se retrag de la Rușciuk.

Pr. Hangerli iese frecvent prin oraș, pentru a cunoaște lucrurile.

Se spune că Pazvantoglu a renunțat să atace Belgradul, de frica trupelor austriece. Bosniacii și albanezii îi sunt foarte credincioși.

Pazvantoglu îl salută pe Pr. Hangerli cu ocazia venirii la tron.

Poarta continuă să trimită oști către ținuturile ocupate. Se așteaptă venirea lui Hasan-pașa de la Bender cu 300 de oameni în Valahia.

Pazvantoglu i-a poruncit ispravnicului de la Craiova să-i trimită 1.400 de salahori la Vidin, la săpat tranșee.

Pr. Hangerli începe să organizeze o miliție națională. A numit un *bim-bașa* arnăut cu poruncă să adune 500 de arnăuți, *Tufekci-bașa* și *Deli-bașa* câte 200 de oameni, *Aga* poliției și Spătarului câte 150, cu solde de 8 și 12 piaștri pe lună. Împreună cu *beșliii* turci de aici, se constituie un Corp cu 5 *bairakuri*.

Nazirul Ibrailei, plecat la Mecca să se roage, a fost întors din drum de Poartă și trimis cu 500 de oameni contra trupelor răsculate de la Babadag; acei oameni ai lui s-au împrăștiat pe drum.

Pazvantoglu, amenințat din mai multe părți, începe să se întărească la Vidin. Pr. Hangerli îi trimite daruri bogate.

Turnavitu, plecat cu misiune la Constantinopol, stă în casa fratelui Principelui. Se pare că a fost trimis pentru a-l ține departe de Pazvantoglu, sau pentru a fi dat pe mâna Porții, pentru legăturile lui cu ienicerii rebeli.

Osman-pașa, cu 10.000 de trupe otomane, vine spre Sistov.

Februarie, 1798

Pazvantoglu cere de la Valahia alimente și lemn de construcție. Principele se sfătuiește cu boierii Divanului și acceptă.